

«Rūdolfam līdzīgu latviešu netrūkst!»

Saruna ar filmas "Rūdolfas mantojums" galvenās lomas tēlotāju Romualdu Ancānu

Tiekamies Romualda Ancāna jaunākā dēla Eduarda krodziņā "Baļķi" Zeļļu ielā Pārdaugavā. Guļbūves stila ēkā par mājīgumu ziemas dienā gādā kamīna uguns. Nodomāju – re, gluži tādā stilā kā Streiča filmas Rūdolfas Rūdupsa lepnā māja.

– Ancāna kungs, pievienojoties pelnītajām uzslavām, dažs mūsu lasītājs filmā uzķēris it kā pretruniņas. Darbība notiek 20. gadsimta sākumā, bet jūs esat Rūdolfas, kuram filmā ir sešdesmit, cara zelta rubļus sapelnījis krievu – turku karā...

R. Ancāns: – Redz, viens gudrs cilvēks teicis: es jau neesmu tikai es... Esmu mans tēvs, vectēvs un vecaistēvs. Emocionālās pieredzes, atmiņu uzkrājumu ziņā. Un vai nevarētu būt, ka Rūdolfas ar turku karagājieniem maķenīt palielās? Lai sevī štramumu uzturētu. Starp citu, kā mēs ar Streiču papētījām, krievu un turku starpā 19. gadsimtā bijuši veseli četri kari... Un, ja arī kāda maza nobīde laikā sanāk, vai

Streičs filmā nevarētu atļauties arī iztēles lidojumu, ēverģēlību?

– Kad Streičs ķērās pie "Rūdolfas mantojuma" scenārija, droši vien nojautāt – būs kāda loma...

– Laikam Hukeļu Haris (filmas operators Harijs Kukels. – V. K.) man pirmais pateica, ka Streičs taisa filmu. Taču, ka tur loma (un vēl kāda! – V. K.) būs arī priekš manis, to gan ne. Tomēr manī viss nokņudēja: vai tiešām nepaņems?... Kad izlasīju scenāriju, sajūsminājos. Tik lieliski! Kaut ko tādu nekad nebiju spēlējis un droši vien vairs arī nenospēlēšu. Šķiet, Rūdolfas Rūdups ir mana skaistākā loma, labākā dzīves dāvana. Visā savā aktiera karjerā – ne pēc "Likteņzirnām", "Rudens rozēm", ne "Limuzīna Jāņu nakts krāsā" un citām – neesmu dzirdējis tik daudz brīnišķīgu komplimentu kā tagad.

– Kas jūs pašu filmā, to gatavu redzot, visvairāk aizkustināja?

– Tā aina nobeigumā, kur Rūdolfas Rūdups rāpjas savas dzīves pēdējā kalnā. Mani sajūsmināja vīksētie zābaki, kuri kadrā palika it kā uz sliekšņa. Jo – Tur ar zābakiem iet nedrīkst. Streiča dēls Kristaps taisīja visus efektus, esmu arī viņam pašam teicis – tie izdevās lieliski.

– Ja nemaldos, pirmo reizi jūs ekrāna partnere bija viena no patlaban skatītāju iemīļotākajām aktrisēm dailēniete Rēzija Kalniņa. Kā sapratāties?

– Fantastiski viegli bija kopā spēlēt, kaut tādu īstu dialogu mums patiesībā daudz nav. Rēzija Kalniņa ir lieliska aktrise. Kad pēc pazuģētās karietes Rūdis un Emīlija atgriežas mājās un jaunā kalpone saka – "esmu ar mieru" –, Rēzija Kalniņa tos vārdus izrunā tik vienkārši un patiesi, ka... cepuri nost. Pārsteidza ne vien Rūdolfu Rūdupu, bet arī mani. (Iesmejas.)

– Gan jau dažā skatītāja sevī nodomā: interesanti, kādai jābūt sievietei, lai savaldzinātu aktieri Romualdu Ancānu?

– Un, lūk, arī klavieres! (Iesmejas.) Nezinājāt?... Ir tāds joks: ar šo frāzi atbild uz negaidītu jautājumu. Nu labi, pieņemsim, pateiktu es jums par savu sievietes tipu un pēkšņi parādītos kas pilnīgi absolūti tam neatbilstošs, bet man mute paliek vaļā ... Pārsteigumam tajā sievietē jābūt!

– Kritiķi secinājuši, ka šajā filmā jums zvaigžņu stunda: Rūdolfas tēlā veicāt dažādus "varoņdarbus" – piemēram, aukstā ezerā peldat un zirgu, gluži kā Rūdolfas turku karā no ienaidnieka slēpjot, pats noguldāt zālē bez kaskadiera palīdzības.

– Kas man, lauku puikam, ko netikt galā ar zirgu! Esmu jājis kopš bērnības. Man pašam skaistākais šķiet kadrs, kur Rūdolfis jā ar šūpuļa līksti rokās – kā dons Kihots sava kumeļa mugurā. Un arī tā pelde ezerā (glābjot uz plosta ūdenī iestumto Jāņa Paukštello atveidoto mācītāju. – V. K.) nebija nekas ārkārtējs. Normāls rudens, ūdens ne pārāk auksts, turklāt krastā sagaidīja meitenes ar dvieļiem un riktīgu kažoku. Iejusties filmas tēlā ļoti palīdzēja kostīmi. Kā uzvilku kāzu fraku, tā pleci paši izslējās, nemaz nebija jāatminas mūsu skolotājas Ērikas Ferdas allaž atkārtotā mācība aktierim: turi rumpi!

Taču kādreiz varonība ir nodzīvot arī vienu parastu dienu. Kāda nu kuram tā ir. Braucot mājās pēc filmēšanās ar auto, piemeklēja atgadījums, kas paliks prātā uz mūžu: zemes ceļa līkumā pa gludeniem oļiem sanesa trakāk nekā pa ledu. Par laimi, mašīnā biju viens. Kad auto divreiz apmeta kūleni un novēlās uz jumta, gaidīju – krikš un... Paldies Dievam, mašīna bija izliekusies tikai uz vienu pusi, siksna mani piespiedusi sēdeklim (policisti, es siksnu lieku vienmēr! – aktieris piebilst uzsvērtā skaļumā, pametot skatu pār plecu. – V. K.), kāju paklājiņš nokritis man blakus virsū stikliem... Redz, cik Dievs labi izdarījis – nolīcis spilventiņu, lai nesagriežu rokas.

– Laikam Rūdolfis Rūdups ar savu veiksmi stāvējis klāt.

– Tomēr Dieviņš! Pēc diviem apmestiem kūleņiem šķembu pilna mašīna, bet man – ne skrambiņas!

– Skatoties filmu, nodomāju: Romualds Ancāns no limuzīna Jezupa traktora un par labu darbu kolhozā nopelnītā žigulīša pārsēdies īsta, pašapzinīga saimnieka kariatē. Kur smēlāties iedvesmu Rūdupa tēlam?

– Pirmais avots ir pats Streičs. Nevis uzrakstītais scenārijs, bet, jā, tieši viņš pats: stalts, lepns un stiprs vīrs. Ir ķīnītīm nauda – metas iekšā atrotītām piedurknēm. Nav par ko filmas taisīt – sakodīs zobus un asaras norīs, pasaule tās neredzēs. Gluži kā Rūdolfis. Streiča filmas ar citām nesajaukt, viņš allaž paliek uzticīgs sev. Tāds pats latviešiem ir arī Varis Brasla. Ja filma bezpersoniska un citām līdzīga, tad kāda tai vispār jēga?

Mana dzimtā puse ir Preiļu novada Augšmuktos, divdesmit kilometrus aiz Līvāniem, kur Dubnas upe ar līkumu ietek Daugavā. Kad biju jauns žipčiks, atminos, cik braši un pašapzinīgi zaļumballēs ieradās kolhoza darbos pazemotie vīri. Kā viņi izslējās stājā un garā! Arī šodien mūsu zemītē tādu latviešu kā Rūdolfis ir ļoti daudz. Vai viņi izrāda savu būtību, cita lieta. Taču, domāju, daudzi Rūdolfā atpazīst sevī dziļi apslēpto. Ceru, ka novados, skatoties filmu, cits citam piebiksta: ei, tas uz mata mūsu Pēteris, Jānis, Antons! Ticu, ka tādu latviešu – ar stipru un godīgu garu – ir daudz. Viņi dzīvo pēc principa: nabadzības dēļ neies lepnumu zaudēt. Cik daudz sviedru Rūdolfam vajadzēja izliet, sapelnot karietei, un zaudētā sāpes nakts melnumā pie krogus slitas redzēja tikai paša kumeļš... Stiprums un pašapziņa cilvēkos arī mūslaikos ļoti no svara.

– Vēl viens no filmas pienesumiem – tā paver plašāku skatījumu uz Blaumaņa "Skroderdienām Silmačos", jo "Rūdolfā mantojumā" darbība notiek pirms norisēm visiem latviešiem zināmajā lugā. Attiecības starp Rūdupu un Emīliju it kā sniedz savu skatījumu par to, kādēļ Silmaču Antonija izgāja pie gados vecāka vīra.

– Tomēr Rūdups nav nekāds vecais Mālnieks no "Salnas pavasarī". Laikam lielmāte filmā arī saka: mans vīrs bija par divdesmit gadiem vecāks. Nu un? Tie četrdesmit un tie sešdesmit turpat vien ir. Reizēm tiešām gadiem nav nozīmes. Bet mīlas trīsstūrī gan mans Rūdolfis nav kristālgodīgs. Pa taisno viņš, iespējams, nebūtu krustdēlu Kārli sūtījis prom, bet, ja nu visi apstākļi ar nelaimes gadījumu tā sakrīt... Ja konkurenta uz Emīlijas sirdi tuvumā nav, mierīgāka dzīve. Bet nevar jau zināt, kā būtu, ja Rūdolfis dzīvojis ilgāk. (Pasmaida.) Rēzija man vienreiz teica, ka viņas varone Emīlija izlemj, kā rīkoties būtu atbildīgi. Daudz kas atstāts skatītāju fantāzijai. Esmu pārliecināts, cilvēki spēj iztēloties daudzas lietas spilgtāk un krāsaināk, nekā tās var parādīt uz ekrāna.

– Un kas notika ar cara rubļiem pēc Rūdolfā aiziešanas?

– Kamēr lielmātei bija teikšana, viņa taču nelaida no rokām rēķinu grāmatu. Bet Rūdolfis glābātavu atklāt nepaspēja. Ja nebūs filmas otrās daļas, šīs naudas noslēpums paliks. Redzēs, būs vai nebūs atbalsts turpinājumam...

– Grūti iedomāties turpinājumu pēc tam, kad jūsu varonis pārgājis dzīves kalna otrajā pusē.

– Bet mana bilde pie sienas taču palika! Teicu – ja taps filmas otrā daļa, bez manis neiztiksiet (iesmejas). To bildi no sienas droši vien noņems. Taču varbūt es kā gars rādīšos!